

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1927 kl. 3 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fortsättningsskolornas centralisering inom de olika skoldistrikten.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 270, ha herrar *Weijne* och *Wagnsson* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående fortsättningsskolornas centralisering inom de olika skoldistrikten, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda. Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet vill till att börja med erinra om att beträffande den *egentliga folkskolan* statsmakterna redan givit möjlighet till en viss centralisering. Sålunda beviljade 1926 års riksdag 30,000 kronor som statsbidrag till skolskjutsar. Jämväl till inackordering av skolbarn i mera glest befolkade bygder utgår anslag, vilket dock är begränsat till rikets nordligare län. Utskottet.

Däremot utgå inga liknande anslag till *fortsättningsskolan*. Redan 1924 uttalade emellertid skolöverstyrelsen i yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 326, av herr *Sehlin* m. fl. angående statsbidrag i vissa fall för underlättande av långt från skola boende skolpliktiga barns skolgång — vilken motion resulterade i den utredning, som låg till grund för förslaget till 1926 års riksdag angående bl. a. skolskjutsar — att frågan vore av betydelse icke minst för åstadkommande av en ändamålsenlig och i möjligaste mån kostnadsbesparande organisation av fortsättningsskolan. Riksdagen anförde i sin skrivelse 1924, nr 210, med anledning av denna motion: »Kunde undervisningen mera koncentreras, är det jämväl tydligt att resultatet av skolans arbete skulle bli bättre och värdefullare än vad det nu kan bli. Särskilt vill riksdagen betona den stora betydelse detta kunde få för en lämpligare organisation av fortsättningsskolan.» Under utredningsarbetet uttalade sig jämväl folkskoleinspektörerna angående förslagens inverkan på fortsättningsskolorna. Så beräknades inom 33 inspektionsområden 306 fortsättningsskolor kunna indragas.

En centralisering av fortsättningsskolorna synes vara avsevärt lättare att genomföra och kunna få en betydligt större omfattning än beträffande den egentliga folkskolan. Undervisningen pågår i fortsättningsskolan i regel endast sex veckor under två år, och eleverna befinna sig i åldern 14—16 år.

Elevantalet är väsentligt mindre än i folkskolan. Slutligen äro de ekonomiska konsekvenserna lätta att överblicka, och man behöver endast binda sig för en kurs i taget.

Ett sammanförande av fortsättningsskoleavdelningar synes förnämligast kunna ske på två vägar: genom skjutsning samt inackordering av barn. Av dessa förfaringssätt torde det sistnämnda endast kunna tillämpas i undantagsfall, t. ex. i ödebygder och skärgårdstrakter. Utskottet vill även som sin mening uttala, att det i vissa fall, där avståndet mellan de olika skolorna är relativt ringa, skall visa sig vara möjligt att genomföra sammanslagning av fortsättningsskolor, utan att särskilda anordningar för elevernas transport behöva vidtagas.

För befrämjande av en utveckling i här antydd riktning synes det vara lämpligt att upptaga till prövning, huruvida icke ett visst minimiantal av elever bör krävas i fortsättningsskoleavdelningarna. Det måste nämligen anses vara olämpligt jämväl ur andra synpunkter än de rent ekonomiska, att en lärare har endast exempelvis 3—5 elever. Dock torde det vara lämpligt att sätta minimum ganska lågt. Det bör nämligen så långt som möjligt vara skoldistriktet själva, som intressera sig för en centralisering. Detta intresse synes ej heller vara omöjligt att frambringa, då fortsättningsskolans effektivitet måste vinna på en utveckling i här omnämnd riktning. Därigenom torde det vara möjligt att ge fortsättningsskolorna en rikare utveckling av olika typer. Utskottet vill särskilt understryka betydelsen av att landsbygdens kvinnliga ungdom beredes tillfälle till undervisning i huslig ekonomi. Detta torde i flertalet kommuner endast kunna ske genom att fortsättningsskoleundervisningen centraliseras.

Beträffande till sist de principer, efter vilka eventuellt statsbidrag bör utgå till skjutsning och inackordering av fortsättningsskolebarn, vill utskottet erinra om att i den egentliga folkskolan betalar staten halva kostnaden för elevernas transport. I fortsättningsskolan måste dock detta bidrag sättas avsevärt högre. Kommunernas utgifter för fortsättningsskolan inskränka sig i regel till eldning och städning av skollokalen, medan staten betalar lärarnas avlöning. Under sådana förhållanden ha kommunerna intet ekonomiskt intresse av en centralisering, såvida ej staten betalar hela eller i det närmaste hela kostnaden härför. Detta synes ej heller orimligt, då det blir staten, som gör besparingen. Enligt utskottets mening skulle statsbidrag ej heller utgå i andra fall än där en direkt besparing för staten vore påvisbar.

Då utskottet alltså finner starka såväl ekonomiska som pedagogiska skäl tala för bifall till motionen, får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt en fortsättningsskolornas centrali-

sering inom de olika skoldistrikten lämpligen kunde åstadkommas, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 18 februari 1927.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande: herrar *Wagnsson, Öhman, Holmdahl, Mosesson, Englund, Gardell* i Stenstu, fru *Vessman*, herrar *Göransson, Weijne* och *Fager*.
